

Pospíšil, Ivo

**Cesty (z) ruské emigrace: Boris de Schloezer**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky.* 2006, vol. 55, iss. X9, pp. 337-338

ISBN 80-210-3987-6

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102969>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Sv. Čecha a K. Čapka nebo básně J. Vrchlického a P. Bezruč.

Tvorba Jiřího Wolкера vzbudila zájem mnoha literátů, překladatelů a přátel české literatury. Patřili k nim např. prozaik Georgi Karaslavov, básník Blenika a zejména Nezvalova blízká přítelkyně Dora Gabeová, Kiril Christov a jeho paní Noemi a mnozí další. O bezprostředním působení Wolkerova díla na bulharskou básnickou tvorbu svědčí mj. náčrt dvojverší, jež si N. J. Vapcarov, popravený v roce 1942 fašisty, zapsal do svého deníku patrně jako součást nedokončené básně: *Rentgene, můžeš vidět naši bolest? Odpuť, Jiří Wolkerě.*

První skromný bulharský výbor z díla Jiřího Wolkerova vyšel knižně až v roce 1948 díky prof. Emilu Georgievovi. Zařadil do něj převážně překlady, které vyšly časopisecky ve 20. a 30. letech. V informativním úvodu slavista E. Georgiev mj. ukázal na zdroje, na něž náš básník navazoval nebo z nichž čerpal. Zmínil se rovněž o Wolkerových dramatických pokusech a prozaických pracích. O rok později vyšlo nové vydání (ovšem se stejným úvodem) rozšířené o několik dalších překladů básní a o dvě pohádky: *O milionáři, který ukradl slunce a Pohádka o Jonym z cirkusu.*

K meziválečné generaci znalců a propagátorů české a slovenské literatury se po roce 1945 připojili další bulharští básníci a prozaici: Vaťjo Rakovski, Dimitr Stefanov, Grigor Elenkov aj. Vznikly různé varianty některých Wolkerových básní, např. Balady o nenarozeném dítěti, Balady o očích topičových nebo Wolkerova Epitafu.

Bulharská básnická generace, která vstupovala do literatury v polovině padesátých let 20. století, pokračovala v poznávání díla básníka Těžké hodiny a překlady jeho básní zařadila do několika antologií z české nebo ze slovanské básnické tvorby. Básník, redaktor a překladatel Vaťjo Rakovski připravil a v roce 1963 vydal značně reprezentativní výbor z Wolkerova díla pod názvem *Gost v kášti*, za který právem dostal Cenu Jiřího Wolkerova. Zsvěcený úvod k výboru napsal další znalec české a slovenské literatury a její překladatel Dimitr Stefanov.

Recenzovaný Rakovského výbor z Wolkerovy tvorby *Sveto chálme i drugi stichotvorenija* (Svatý

Kopeček a jiné básně) svědčí přinejmenším o několika věcech: že se překladatel rád vrací kde svým starým láskám a trvalým uměleckým hodnotám, že Wolkerovo básnické dílo je také v Bulharsku stále aktuální a živé a promlouvá jazykem rozporuplné doby.

Nový bulharský výbor obsahuje kromě překladatelova výstižného úvodu tři desítky překladů Wolkerových básní, z nichž většina je v nových, odlišných variantách, nejednou přesnějších, výstižnějších, propracovanějších a tím také působivějších. Pro porovnání uvedu dva Rakovského překlady Wolkerova *Epitafu*:

*Počina Irži Volker tuk, izpálnen s obič kám sveta,  
be trǎgnal na borba za spravedlivost toj,  
no ošte ne uspjál sǎrceto si da chvǎrli v boj,  
mlad, dvadeset i četirigodišen, grabna go smǎrtta.*  
(1963)

*Počiva Irži Volker tuk, poet, a ne geroj,  
makar v borba za spravedlivost da gorja.  
Predi sǎrceto si da chvǎrli v boj, umrja  
mlad dvadeset i četiri godišen toj.*  
(2005)

Nebýt v Bulharsku Vaťja Rakovského, bulharští milovníci krásného slova by možná nepoznali básně J. Nerudy, J. Kollára, V. Nezvala, J. Seiferta, K. Biebla, A. Sovy, V. Holana, V. Závady, J. Pilaře, I. Skály, M. Floriana, K. Šiktance, J. Skácela, K. Kryla, J. Suchého, prózy Bohumila Říhy a Václava Čtvrťka, básně českých poetistů a básnického undergroundu i tvorbu mnoha slovenských básnických tvůrců a nejnověji také výbor z básní J. Zahradníčka *Skrítijat izvor*.

Nejvytrvalejší, nejvášnivější a nejlepší současný překladatel z české a slovenské poezie do bulharštiny Vaťjo Rakovski je zkrátka jedním z těch, o nichž se ve světě právem často říká, že jsou *českou kulturní institucí*. Cena Ministerstva kultury České republiky za šíření dobrého jména české kultury ve světě, která mu byla v listopadu loňského roku udělena, je pouze symbolickým poděkováním za jeho půlstoletou propagaci české literatury a kultury v Bulharsku.

Ivan Dorovský

## CESTY (Z) RUSKÉ EMIGRACE: BORIS DE SCHLOEZER

V slavné německé slavistické edici Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, založené kdysi mj. prof. Hansem Rothem, vyšla nedávno kniha o ruském emigrantovi, který je i v rusistických kruzích přece jen méně znám, a to

i proto, že nebyl jen literátem (**Gun-Brutt Kohler**: *Boris de Schloezer, 1881–1969. Wege aus der russischen Emigration*. Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Böhlaus Verlag, Köln – Weimar – Wien 2003).

Schloezer (rusky vlastně Boris Fjodorovič Šlecer) se narodil ve Vitěbsku (Vicebsk v dnešní Republice Belarus) a patřil ke generaci A. Bloka a A. Bělého. Rodokmen rodiny se odvozuje od německého historika Augusta Ludwiga von Schlözera (1735-1809), který byl jedním z prvních historiků Ruska a proslul také jako vydavatel Nestorovy kroniky (letopisu) *Povest' vremennych let*. Schloezerův otec Fjodor Juljevič (1842-1906) byl právníkem a radním ve Vitěbsku. Francouzský šlechtický přídomek „de“, jež pak Schloezer užíval v emigraci, má svůj původ spíše ve francouzské aristokratické tradici z matčiny strany.

Schloezer studoval v Moskvě sociologii a pak vyjel do zahraničí – pobýval v Bruselu (sociologie) a Paříži (muzikologie). Doktorát ze sociologie obdržel v Bruselu za francouzsky psanou práci o egoismu. Roku 1902 navázal trvalé přátelství s pianistou Alexandrem Skrjabinem a na tomto základě byl pak činný v ruských hudebněvědných periodikách (*Русская музыкальная газета*), později spolupracoval s dalšími časopisy, jako byly *Золотое руно* a *Аполлон*. Ještě těsně po Říjnové revoluci byl registrován jako

obyvatel Petrohradu, pak však emigroval do Francie, kde prožil podstatnou část svého tvůrčího života jako muzikolog, redaktor, kulturní činitel a překladatel. Stýkal se s elitou tamní ruské emigrace (Pavel Miljukov), zprostředkoval ruskou hudbu a literaturu. Do vlasti se podíval už jen jednou, a to v roce 1967, ale o účelu a průběhu cesty není nic známo. De Schloezer je typickým příkladem „muže mnoha řemesel“, ale současně příslušníkem nejméně dvou kultur a dobrým reprezentantem kulturního evropanství. Jeho přátelský a pak i příbuzenský vztah se Skrjabinem mu otevřel průzor do ruské a světové hudební kultury – na to pak navazoval v dalších letech v Rusku i ve Francii.

Kohler zkoumá de Schloezerovo dílo vskutku komplexně: od filologie, kultury až po literaturu, v níž jej zejména zajímá jeho zprostředkovatelská úloha (Tolstoj, Gogol, Dostojevskij). Právě proto je vnímán jako klíčová postava francouzské rusistiky 20. století, přičemž tuto úlohu nelze pochopit bez znalosti ruského původu a celkového kulturního a myšlenkového pozadí tohoto Rusa, Francouze a snad i Němce v jedné osobě.

*Ivo Pospíšil*

## UMĚNÍ, SVĚT, TRADICE, SOUČASNOST

V nejvýznamnějším akademickém centru v polské části beskydského regionu, v městě Bielsko-Biala nedaleko Těšína, působí v současné době tři aktivní vysokoškolská pracoviště: Technicko-humanitní akademie, Teologický ústav sv. Jana Kanta a Učitelství kolegium. Tyto tři instituce se také spojily a uspořádaly v roce 2004 diskusi o úloze tradice v současném světě ve světle prohlubující se evropské integrace, na niž pozvaly i přední vědce z dalších akademických pracovišť Polska. Výsledné texty nyní vyšly v knize nazvané *Więzy tradycji* (ed. Anna Węgrzyniak, Michał Kopezyk, Bielsko-Biala 2005, 388 s.).

Většina diskutujících se zabývala tradicí národní, pouze dvě práce (Elżbieta Rudnicka-Fira se zabývala místními názvy v někdejší kielském vojvodství a Ryszard Koziołek toposem Slezska v dílech Jana Wantuly, Jana Szczepańskiego a Jerzyho Pilcha) tradicí regionu, dvě práce (z mnoha o literárních dílech) si všimly tzv. populární literatury (Tomasz Bielak hry Joa Alexe s konvencí detektivky a Robert Pysz recepce romantismu v současných fantasy-textech).

Editoři uvedli publikaci textem nazvaným *Więzy, wiązania* a rozdělili ji do čtyř oddílů. V prvním jsou texty, které se např. vracejí k Aristotelově Poetice (Paweł Bohuszewicz) či osvícenství (pater Leszek Łysień), zkoumají spojnice Starého a Nového zákona z hlediska biblických významů (Jolanta Szarlej)

nebo literární postavu jako topický motiv na příkladech hrdinů hamletovského typu od starověku po dnešek (Halina Kropka). Druhý oddíl obsahuje referáty o různých typech národní tradice – o vlastenectví u Słowackého (Mariusz Jochemczyk), o tradici Norwida v esejistice M. Jastruna a J. Przybosi (Przemysław Dakowicz), o vztahu modernismu

